

İKİ ATATÜRK ÇOCUĞU

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM-Prof. Emin ÜNALAN

Prof. Dr. Ayşe KAYPMAZ

*“Sizi birer kıvılcım olarak gönderiyorum.
Volkan olarak dönmelisiniz.”*

Gazi Mustafa Kemal

2007 yılının 9 Kasım günü, yetiştirdiği öğretim üyeleri ile birlikte İstanbul Üniversitesi Baltalimanı Sosyal Tesisleri’nde Prof. Dr. Mustafa Bayram ve eşinin davetlisi olarak yemeğimizi yedikten sonra, Hoca bana dönüp, “Yarın 10 Kasım Göztepe Parlamenterler Evi’nde (Filizi Köşk) Atatürk Çocukları’nın toplantısı var, sen de gel” dedi. “Gelirim hocam” dedim. Ertesi gün Filizi Köşk’e gidip onları ilk gördüğümde yaş faktörünün insan yaşamında ne kadar **değersiz** bir ölçüt olduğunu düşündüm. Bu genç delikanlılar 80-90 yaşlarında idiler, ama yeniden görüştikleri ve birlikte oldukları için mutlu ve neşeli idiler. Şakalaşp anılarını tazeliyor, eski günlerini konuşuyorlardı. Sanırım mutlulukları büyük Ata’nın onlara verdiği görevi layıkıyla yerine getirdikleri içindi.

3 Mart 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği Kanunu) ile Cumhuriyet Devrimleri’nin altyapısı oluşturulmuş ve 29 Ekim 1924 de Maarif Vekaleti’nin açtığı yurtdışı sınavı ile öğrenciler, çeşitli mesleklerde eğitim amacı ile yurtdışına gönderilmiştir. Bu öğrencilerin yurtdışına gönderilmeleri, “*Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*”, 8 Nisan 1929’da kabul edilmiş olup, 1416 Sayılı Kanun 23 Madde olarak, 1169 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak 16 Nisan 1929’da yürürlüğe girmiştir.

Ata’nın bu kanunu ile yurtdışına giden öğrenciler, yurda döndükten sonra, bir volkan olarak, var güçleri ile çalışmışlar; Sümerbank, Etibank, Seka, MTA, MKE, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Şişe Cam, Türkiye Çimento Fabrikaları gibi Türkiye’nin birçok temel endüstri kuruluşlarının kuruluş ve gelişiminde emek vermiş ve çok başarılı olmuşlardır. İlk grup olan 700 kişi Cumhuriyet Dönemi’nin kalkınmasında, endüstrileşmesinde ve üniversitelerin kurulması ve gelişmesinde önemli hizmetler vermiş, temel taşları olmuşlardır. Prof. Dr. Mustafa Bayram ve Prof. Emin Ünalın bu öğrencilerden sadece ikisidir.

Bu öğrencilerden İstanbul Teknik Üniversitesi’ne (İTÜ) dönerek, asistanlıktan başlayan, kariyerlerinin her aşamasında, farklı kürsülerde yılarca emek vermiş iki yakın dost hocamız, ölüm yıldönümü 22 Mayıs 2013 Çarşamba günü, Bayram ve Ünalın aileleri ve yakın dostları, İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ömer Usta ve öğretim üyeleri, emekli hocalarımız, Prof. Dr. Muzaffer Özkaya, Prof. Dr. Kemal Sarıoğlu, Prof. Dr. Mithat İdeman, Prof. Hasan Önal, Prof. Dr. Duran Leblebici ve eşi Öğr. Gör. Yıldız Leblebici, Prof. Dr. Adnan Kaypmaz ve eşi, Dr. Tuncay Çaylı, eski asistanlar Yük. Müh. Mesut Özdemir, Yük. Müh. Erol Öner ve Eski EMO İstanbul Şubesi Başkanı Yük.

Müh. Ahmet Tarık Uzunkaya, Yük. Müh. Atilla Erdoğan ve EMO İstanbul Şubesi Yetkilileri Yük. Müh. Nur Güleç, Yük. Müh. Ersin Kaya (Elektrik Kaynak Dergisi), Muhittin Karahan ve dostları tarafından anılırken pek çok düşünce aklımdan gelip geçti.

Resim 1: Prof. Dr. Mustafa BAYRAM ve eşi, Prof. Dr. Adnan KAYPMAZ ile

Resim 1: Prof. Emin ÜNALAN ve Prof. Dr. Ayşe KAYPMAZ (Filizi Köşk 2007)

1919 doğumlu olan bu iki kadim dostun yaşam çizgileri, sanki doğuştan birbirine paralel çizilmiş gibi geldi bana. Her ne kadar Bayram Hoca Konya'da doğmuş, ilkokulu Konya'da bitirmiş, Emin Hocam İzmir'in güzel beldesi Ödemiş'te doğmuş ise de o da ilkokulu Konya'da bitirmiştir.

Her ikisi de 1938 yılında **Atatürk Çocukları** olarak, Maarif Vekaleti'nin sınavlarını kazmış, Almanya'ya eğitim için gönderilmiş, eğitimlerini savaş koşullarında tamamladıktan sonra, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönmüşler ve yaşamlarını İTÜ ile özdeşleştirmişlerdir. Her ikisi de Türkiye'de elektrik mühendisliğinin gelişmesine çok emek vermiş, verdikleri dersler, yazdıkları kitap, makale ve bildirilerle binlerce öğrenciye ışık tutmuş olup, ayrıca Elektrik Mühendisleri Odası ile kurdukları yakın ilişki ve çalışmalarla da ülkemizin ihtiyacı olan standart ve yönetmeliklerin hazırlanmasına öncü olmuşlardır.

Mustafa Bayram, 1933'de Almanya'daki iktidar değişikliğinden dolayı emekli edilen ve hatta tutuklanmaya başlanan bu nedenle yurtdışına çıkan, Yahudi kökenli profesörlerden İTÜ'ye gelen, başta Prof. Leonhard olmak üzere, Prof. Hasemann gibi yabancı bilim adamlarının derslerini tercüme etmiş, kitaplarının Türkçeye çevrilmesine yardımcı olmuştur.

Bunları yaparken özel yaşamlarından ödün vererek, elektrik mühendislerinin hafızalarında önemli izler bırakarak yaşamlarını yitirmişlerdir.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası'nın yayınlamış olduğu İTÜ'nün Çınarları kitabında sayfa 64'de Emin Hocam "Bir taraftan geçim problemi bir taraftan üniversitedeki çalışmalar gece gündüz beni meşgul ediyordu. Hiç dışarı çıkmadan odama kapanıp çalıştığım günlerde eşimin hazırladığı yemeği bir tepsiye koyarak, odama bırakıp çıktığı günleri unutamam" demektedir.

Yine aynı kitapta (sayfa 89) Mustafa Hoca, Emin Hoca için "Emin Bey ile biz uzun zaman beraber olduk; hem arkadaş hem de ailece münasebetimiz oldu ve kırk yıldan beri aynı apartmanda yaşıyoruz. Emin Beyle haftada birkaç defa buluşuruz. Birçok konuda görüşlerimiz birbirine benzer; ben ona 'Biz seninle aynı ağacın iki dalı gibiyiz' dedim; görüşlerimiz ve alışkanlıklarımız birbirine çok benziyor. Bu benzetmeyi o da beğendi. Bazen, iki parmağıyla işaret eder, ağacın dalları diye. Çok çalışkan, çok bilgili bir arkadaşımız, fakülteye çok faydası oldu ve yeni konularda da fakülteye destek verdi."

Resim 3: Prof. Dr. Mustafa BAYRAM ve Prof. Emin ÜNALAN (Filizi Köşk 2007)

Resim 4: Mustafa Bayram ve Emin Ünalın anma töreni (22 Mayıs 2013)

Resim 5: Bayram ve Ünalın GYTE'de (aynı ağacın dalları yan yana)

Hocalarımızın gezilerde de birlikte olduğu hep gözlenmiştir. 3 Haziran 2007'de, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü (GYTE) Sosyal Tesisleri'nde, Rektör Prof. Dr. Alınur Büyükkaksoy ve eşi Tülay Hanım'ın verdiği davette Mustafa ve Emin Hocamız yine yan yana görülmektedir.

Mustafa Bayram 1938'de kayıt olduğu Yüksek Mühendis Mektebi'ni bırakarak Maarif Vekaleti'nden kazandığı bursla Almanya Duisburg'a gider. Fransızca bilmektedir. Almanca öğrenmesi için Kasım ayında Nürnberg'e giderek Siemens Firması'nda staj yapmaya başlayacaktır. Nürnberg'deki ilk gününü hoca bizlere her toplantıda anlatmak isterdi. Bütün gece boyunca yaptığı bir yolculukla, sabahın erken saatlerde Nürnberg'e gelip trenden indiğinde, müthiş yağmurlu ve rüzgarlı bir günmüş. (Ne kadar ilginçtir ki hocanın birinci ölüm yıldönümünde de bardaktan boşalircasına yağmur yağıyordu.) İstasyondan çıkıp yürümeye başladığında, gazetecilerin avaz avaz bağırarak, bir haberi verdiğini ve bunu "Almanca henüz yeterli değildi ama söylenenler arasında Atatürk sözü dikkatimi çekti; bir gazete aldım. Gazetede almanca Atatürk öldü yazıyordu. Yıkılmışım adeta. Gazete elimde ağlamaya başladım. Öyle çaresiz ağlıyordum ki yoldan geçenler yardım isteyip istemediğimi soruyorlardı. Yine biri 'Neden ağlıyorsun' diye sorduğunda, 'Ben Türküm, Atatürk öldü' diye cevap verdim. O zaman başımı sallayıp 'Ağlamakta haklısın' dedi. O günün tarihi, hiç aklımızdan çıkmayan 10 Kasım 1938 idi" diye açıklardı.

Sayıları gittikçe azalan Atatürk Çocuklarının (2004'te 54, 2008'de 30 kişi) ortak anılarını toplamak oldukça zor görünmektedir. Gittikleri ülkelerin imkanlarını kullanmak için oralarla kalanlara, Ata Çocukları farklı bir gözle bakmaktadırlar. Ama geri dönüp Türkiye'nin kalkınmasında ve eğitiminde altın harflerle isimlerini tarihine yazdıran, **ülke kalkınmasını bireysel çıkarlarının çok üstünde tutan** bu çok değerli bilim insanlarını bizden sonrakilere anlatmak, özveriye ve emeğe saygının bir gereğidir. ■